

На основі отриманих результатів НДР розпочата робота з вивчення проблематики світоглобалізуючих здатностей інформаційних знань та переходу людства і конкретних суспільств до так званого *постіндустріального* (інформаційного, а точніше — інформатизаційного) суспільства. Виходячи з досягнутих результатів, одними з найголовніших проблем найближчого майбутнього будуть: проблема *подолання технократичного світогляду на процеси побудови трансінформаційного modus vivendi та проблема концептуалізації конкретних програм і механізмів досягнення цілей в усіх сферах людської діяльності*.

У зв'язку з цим нами пропонується поставити згадану проблематику в ряд найактуальніших досліджень, навіть на рівні міжнародної наукової спільноти, наприклад, за програмою "Людина, екосфера (економіка + екологія) й інформатизація світу", у розробці якої науковці ІСЕМВ НАН України можуть брати найактивнішу участь.

З прийнятої нами точки зору однією з найактуальніших проблем на даному етапі нашого національного розвитку є розробка відповідної до часу *"Доктрини інформаційної безпеки України"*.

Т. Перга,
кандидат історичних наук

ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ЕКОЛОГІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

У процесі дослідження автор дійшов висновку про неможливість в умовах глобалізації забезпечення подальшого економічного зростання лише екстенсивним шляхом — за рахунок надвикористання природних ресурсів. На цьому фоні обґрунтовується висновок про нагальну потребу впровадження інноваційних механізмів екологічного регулювання, які є факторами підвищення конкурентоспроможності держав на світовій арені й мають бути включені до стратегій розвитку.

У дослідженні автор виходить з того, що інноваційними екологічними механізмами є стратегії, інститути, інструменти, режими, впровадження яких сприяє суттєвим якісним змінам в екологічній політиці на всіх рівнях.

Досліджуючи трансформацію міжнародної екологічної політики після закінчення Другої світової війни, автор дійшов

висновку, що підвищення її ефективності в XXI ст. вимагає розробки інноваційних підходів, які мають базуватися на підвалинах, що відповідають реаліям розвитку. Мова йде про глобалізацію як об'єктивну реальність, невпинний і незворотний процес. Враховуючи її багатоплановий характер, відмінність, а часто і протилежність її результатів для різних акторів глобального ринку, зроблено висновок про нагальну потребу розробки нової парадигми розвитку цивілізації.

Принципово новим є наш підхід щодо сталого розвитку. Автор вважає його найбільш вдалою ідеологічною спробою людства звернути увагу світової спільноти на актуальності екологічної складової у світовому розвитку. На основі аналізу доведено, що, хоча парадигмою розвитку у XXI ст. він не став, проте має сенс розглядати сталий розвиток як одну з її найбільших складових.

Поставлено питання про необхідність розширення поняття "стійкого розвитку" відповідно до нових умов та реалій глобалізації. Запропоновано врахування таких реалій:

1. Полярність світу та зростаючі диспропорції розвитку. У цьому контексті висунуто тезу про зростаючу біполярність світу, яка розглядається в кількох площинах: Північ-Південь, бідність-багатство, США — весь інший світ.

2. Характер процесу глобалізації, можливість ним керувати та здійснювати контроль. Виходячи з того, що в поточний період глобалізація не є керованим та контрольованим процесом, пропонується розглядати адаптацію до її умов як один з необхідних елементів стратегій розвитку на регіональному та на національному рівні. Іншим базовим елементом оновленої стратегії усталеного розвитку автор пропонує вважати "рух на випередження глобалізації". У випадку неврахування цього аспекту ефективність та конкурентоздатність відповідних механізмів екологічного регулювання ставиться під сумнів.

Таким чином, зроблено висновок про необхідність суттєвої доробки стратегій усталеного розвитку на глобальному, регіональному та національному рівнях.

Досліджуючи проблему інноваційних підходів та механізмів у глобальній екологічній політиці, автор робить висновок про необхідність впровадження глобального, стратегічного підходу, який полягає у включенні природних ресурсів у ринкові відносини на рівних з іншими компонентами. У цьому контексті

аргументується теза про початок формування екологічного ринку як повноправного сегменту глобального ринку.

Підкреслено, що існуючі моделі оцінки розвитку не відображають вплив виробництва та споживання на запаси природних ресурсів, їх потенціал та якість навколишнього середовища, що знижує їх об'єктивність. Вказано на труднощі, пов'язані з необхідністю їх вдосконалення.

Пропозиція автора полягає в більш активній інтеграції екологічних індикаторів до національної та міжнародної системи економічних обрахунків, що передбачає частковий перегляд деяких макроекономічних показників з метою їх удосконалення. Пропонується розширення індикаторів обрахунку ВВП за рахунок введення нової категорії "природний капітал". Досліджується можливість введення таких показників його оцінки: ступінь вичерпаності невідновлюваних природних ресурсів, ступінь виснаження відновлюваних природних ресурсів, коефіцієнт їх рекреації, ступінь забруднення національного природного середовища в порівнянні з іншими державами, об'єм транскордонних забруднень та ін.

На думку автора, на шляху до впровадження інноваційних механізмів та моделей екологічно орієнтованого розвитку досить складним є визначення "золотої середини" між двома головними підходами — ринковим та контрольно-адміністративним. Автор вважає, що, не дивлячись на наголошення необхідності стратегічного курсу на розширення ринкового підходу у взаємовідносинах із довкіллям, усе ж, у силу специфічності категорії навколишнього середовища, є недоцільним віддання довкілля "на повний відкуп" ринку. У певних сферах (наприклад, ядерна енергетика) ще має застосовуватися контрольно-адміністративне регулювання під жорстким державним контролем.

Прикладом своєрідного симбіозу цих двох підходів автор вважає модель, за якою державою встановлюються лише загальні рамкові умови співпраці, у відповідності з якими всі учасники самостійно встановлюють правила гри. Головне — це те, щоб проміжний, а надто кінцевий результат мав позитивний ефект для навколишнього природного середовища. За цією моделлю сторони - партнери беруть на себе лише зобов'язання щодо досягнення встановлених цілей, але яким шляхом, вони мають визначати самостійно. Автор доводить, що в цій моделі

йдеться про зменшення адміністративних та бюрократичних обмежень за рахунок зростання відповідальності та екологічної свідомості партнерів, але при збереженні контрольних функцій з боку держави та спрямування на заходи попереджувального характеру. Підкреслюється, що цей підхід є також проявом інноваційної політики партнерства в інтересах навколишнього середовища в умовах глобалізації.

I. Вігер,
кандидат економічних наук

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЄВРОПЕЙСЬКІ ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

Протягом останніх років мною досліджувалися проблеми європейської економічної інтеграції в умовах глобалізації. У результаті аналізу природи глобалізації, її складових і тенденцій розвитку зроблено висновок, що сутність глобалізації можна визначити, перш за все, як зростаючу економічну взаємозалежність країн світу, перетворення їх на єдиний глобальний організм зі своїми власними законами та тенденціями розвитку.

У дослідженні зазначається, що глобалізація — складне й суперечливе явище, яке сприяє розвитку успішних країн, а менш розвиненим країнам відводить роль аутсайдерів; глобалізація дозволяє вирішувати старі проблеми, але виводить на перший план нові, головні з яких — диференціація світової економіки та поляризація суспільства.

Таким чином, до глобалізації треба підходити як до *об'єктивної реальності*. Не можна однозначно характеризувати глобалізацію як суто позитивний або суто негативний процес. Не можна не визнавати, що глобалізація надає великі можливості; у той же час вона приносить людству великі загрози. Ясно одне — глобалізаційні процеси складні і суперечливі й потребують ґрунтового аналізу.

Глобалізація, як будь-яке складне і багатоаспектне явище, має певні наслідки. Ураховуючи її зміст, не буде перебільшенням сказати, що наслідки глобалізації суттєво впливають на історичні долі цілих народів на всіх континентах. У той же час вони мають свою специфіку. Особлива увага в дослідженні приділена впливу глобалізації на *європейські інтеграційні процеси*.